

Ermenistan-Türkiye İlişkilerinde Uzlaşmaya Destek Üç Aylık Genel Bakış(Özet)

Temmuz-Ekim 2012

Türkiye-Suriye sınırındaki kargaşa ve 2013 Şubat ayında Ermenistan’da gerçekleşecek Cumhurbaşkanlığı seçimi çalışmaları iki ülkedeki elitlerin Ermenistan-Türkiye ilişkilerine dikkatini başka yöne çekti. Bu gelişmeler Ermenistan-Türkiye normalleşme sürecini politik öncelikler listesinde aşağı çekerken iki ülkedeki sivil toplum Ermenistan-Türkiye diyalogunu sağlayan ana aktör olarak öne çıktı.

Son çeyrekteki SATR faaliyetlerinden öne çıkanlar aşağıda yer almaktadır:

- Avrasya Ortaklık Vakfı (EPF), Uluslararası İnsani Gelişim Merkezi (ICHD), Ermenistan Üretici ve İşadamları Sendikası (UMBA) ve Erivan Basın Kulübü’nden (YPC) oluşan konsorsiyum 22-23 Ekim 2012’de İstanbul’da Türkiye’deki partner kuruluşlarla yakın işbirliği içerisinde iki günlük bir konferans organize etti. Etkinliğin amacı SATR projelerinden elde edilenleri ve çıkarılan dersleri hatırlatmak ve aynı zamanda partnerler ve paydaşların Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin normalleşmesinin desteklenmesinde devlet dışı aktörlerin rolünü tartışmak idi. Konferans SATR projesinin uzun süreden beri partnerleri, uluslararası organizasyonları temsilen paydaşları, medya, iş dünyası ve Türkiye ve Ermenistan’dan STK’ları ve topluluğa katkıda bulunanları da içeren 60’dan fazla katılımcıyı bir araya getirdi. Konferans grup çalışmasına olanak sağlayan ve iş, medya, gençlik çalışmaları, ve bunların Ermenistan-Türkiye ilişkilerini etkileyen politikalarının tartışıldığı bir forum imkanı sağladı. Görüş ve öneriler sonuç bildirgesinde toplandı ve özetlendi.
- Ekim 2012’de YPC tarafından üretilen her biri 40 dakikalık üç “Yerkragund” talk show Yerkir Media TV’de yayınlandı. Talk show’larda SATR projesinin başarıları ve projeden çıkarılan derslere odaklanırken sivil toplum, medya ve iş dünyasının olası çalışmaları ile Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin şimdiki durumu ve gelecekteki gelişmelerinde sivil toplumun normalleşmedeki rolü de konuşuldu. Önde gelen Türk politika yorumcusu Hüseyin Bağcı talk show’ların birinde yer aldı. Bu arada “4. Dalga: Ermenistan-Türkiye” Facebook grubu büyümeyi sürdürerek üye sayısı 360’a ulaştı. SATR projesinin başlangıcından beri grup Ermenistan-

Türkiye ilişkilerinde bilgi paylaşımı alanında güvenilir bir platform olma yolunda kuruldu ve bu fonksiyonunu projenin ötesinde sürdürmeye devam edecek.

- 2-9 Ekim 2012’de, 10. Uluslararası Sanat Performansı Festivali High Fest Erivan’da gerçekleşti. SATR projesinin desteğiyle, Festival’de Türkiyeli Çıplak Ayaklar Kumpanyası Tiyatrosu’nun iki dans gösterisi sahne aldı. Hrant Dink’e adanan “Siz balık değilsiniz” ve “Gomidas ile Bir Yolculuk” dans performansları Ermeni izleyiciler için Erivan Devlet Tiyatrosu’nda sahnelendi. Her iki performans Ermeni izleyicisinden pozitif geri dönüşlerle karşılandı. Türk konuklar da Ermeni öğrencilerden oluşan bir grup ve sanat eleştirmenleri ile Türkiye’deki modern sanatlardaki gelişmeler hakkında görüştüler. Radikal gazetesinden Berrin Karakaş ziyaret boyunca gruba eşlik etti. Bu gazeteciler için tanışıp iki ülkedeki sanat ile ilgili yazmalarını sağlayan ilk fırsat olurken katılımcılar Türkiye ve Ermenistan’da politikanın sanat gazeteciliğine olan etkisini de tartıştılar.
- 5-6 Ekim 2012’de UMBA ve TABDC, German Marshal Fund’ın Bölgesel İşbirliği için Karadeniz Vakfı’nın sponsorluğunda dördüncü Ermeni-Türk İş Konferansı Erivan’da düzenlendi. Hafif sanayi, inşaat, restaurant işletmeciliği, kamu sağlığı, petrol üretimi, mücevher ve ticaret sektörlerinden 120’den fazla girişimci konferansta bir araya geldi. Türk delegasyonunu Van ve Türkiye’nin doğusundan farklı bölgelerden 40’tan fazla işadamı temsil etti. Amerika Birleşik Devletleri’nin Ermenistan Büyükelçisi John A. Heffern de konferansa katılarak Ermenistan-Türkiye normalleşmesi sürecinde insanların birbiriyle olan iletişiminin önemini altını çizdi. Program B2B toplantıları ve şirketlerin ziyaretlerini de içeriyordu. Az sayıda iş bağlantısı olmasına rağmen böyle organizasyonlar iş fırsatlarının tanınmasında yeni alanlar açıyor.
- Ermenistan ve Türkiye Seyahat Şirketleri Birliği (AATT) Ermenistan ve Türkiye’den yeni seyahat acentalarının ilgisini çekerek üye sayısını artırmayı sürdürdü. Kars ve İstanbul merkezli Osela International Tours AATT’ye bu çeyrekte katıldı. AATT aynı zamanda Ermeni ve Türk seyahat şirketlerinin yolculuk güzergahlarını planlaması ve geliştirmesinde yardımcı oluyor. Özel olarak, AATT Doğu Türkiye ve Akdeniz bölgesinde 40 Kanadalı Ermeni için 2012’nin Eylül sonunda bir tur organize etmişti. AATT, TURSAB ile işbirliği içinde 40 Türk işadammının Ermenistan’a ziyaretinin organizasyonuna yardımcı olmuştu. İşadamı grubu 2012’nin Ekim ayının başlarında Ermenistan-Türkiye İş Konferansı’na katıldı.
- YPC, 25-26 Eylül 2012 tarihlerinde Diyarbakır’da “Diyaloğun Kapsamı’nı Geniştirmek: Mevcut Aşamada Medya ve Ermenistan-Türkiye İlişkileri” adlı medya yuvarlak masa toplantısını organize etti. Toplantı Ermenistan ve Türkiye’den gazeteci ve medya uzmanlarını bir araya getirdi; Türk katılımcılar sadece İstanbul’dan değil aynı zamanda Doğu ve Güneydoğu Türkiye’den de vardı. Toplantı medya, ifade özgürlüğü ve mevcut Ermenistan-Türkiye ilişkileri gibi pek çok konuda tartışmalara sahne oldu. Bu etkinlik hem Ermeni hem de İstanbullu gazetecilere daha önce Ermenistan-Türkiye projelerinde göz ardı edilen yerel Türk medyası ile ilgili bağlantı kurmalarını sağlayarak medya tartışmalarına yeni bir dinamizm getirdi. Etkinlik hem Ermeni hem de Türk medyasında yer aldı.

- YPC ve İzmir Üniversitesi İletişim Bölümü “Medya İzleme Raporu: Ermenistan ve Türkiye Medyasında Ermeni-Türk İlişkileri Haberleri” raporunu tamamladı. ¹ Raporun bulguları 2008 öncesine dönüldüğünü açığa çıkarıyor; Ermeni medyasında benzer Türkiye ilgisi ve Ermenistan ve Türkiye medyasında olay odaklı haberler. İki ülkede de haberler daha çok iç kaynağa dayanıyor ve genelde devletler arası ilişkilere odaklanmış durumda. Gözlem sonuçları Diyarbakır’da medya yuvarlak masa toplantısı, İstanbul’daki SATR konferansı ve Yerkir Media TV’de yer alan “Yerkragund” talk show’da tartışıldı.
- EPF ve GPoT 19-23 Eylül 2012 tarihleri arasında A Haber ve Sky Türk TV kanallarından bir grup gazetecinin Ermenistan gezisini organize etti. Sky Türk’ten Vildan Ay ve A Haber’den Duygu Leloğlu kameramanları eşliğinde siyasi partileri, Soykırım Müzesi’ni, SATR proje partnerlerini ve paydaşlarını ziyaret ederken sokak röportajları da yaptılar. Sky Türk’te üç küçük², A Haber’de³ ise bir büyük haber olmak üzere, toplam dört haber yapıldı.
- UMBA 21 Eylül 2012 tarihinde İstanbul’da Microsoft Ermenistan ve Türkiye Microsoft’tan ICT çalışanları arasında bir toplantı organize etti. Bu iki ülke ICT şirketlerini bir araya getiren ilk toplantıydı. Microsoft Ermenistan’ın İnovasyon Merkezi’nde ortak projeler için potansiyel olduğu belirtildi. Uzun vadede taraflar iki ülkenin ortak ICT platformlar kurma, eğitim turları organize etme ve uluslararası fuarlarda aynı noktalarda buluşma konusunda anlaşta. Uzun vadeli işbirliğinin küçük bir adımı olarak, Microsoft Türkiye Ermeni ICT şirketlerini 15 Kasım 2012’de İstanbul’da gerçekleştirecek ve Windows 8’in lansmanının yapılacağı Microsoft zirvesine davet etti; bu arada IT Girişimleri Birliği Türk ICT şirketlerine Ekim 2012’deki Digitec Expo ve Haziran 2013’teki Digitec İş Forumu’na ülke standı teklif etti.
- 27 Ağustos-2 Eylül 2012 tarihleri arasında 10 Ermeni Gençlik Bankası üyesi Samsun ve İstanbul’daki Gençlik Bankası komitelerini ziyaret etti ve deneyimlerini ve ortak topluluk uygulama projelerini paylaştı. Ziyaret sırasında Ermeni Gençlik Bankası Türk Gençlik Bankası tarafından organize edilen iki etkinlikte etkin rol aldı. Etkinliklerden biri Samsun’da bir park banklarının boyanması diğeri ise İstanbul’un banliyölerinden Sulukule’de bir müzik atölyesi idi. Etkinlik Samsun’da yerel basın ve Today’s Zaman’da haber oldu. Gençlik Bankası aynı zamanda İstanbul’da Bilgi Üniversitesi’ni ziyaret ederek Toplum Gönüllüleri’nin kampüste gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında bilgi aldı. Gençlik Bankası gençlere sınırın diğeri yanındaki yaşlılarının açıklık ve arzularını deneyimleyerek ilişkiler kurmaları, ortaklıklarını paylaşmaları ve birbirlerinin kültürlerini keşfetmeleri fırsatını tanıyor, böylece barış ve açık ilişki destekleniyor.
- 11-13 Temmuz 2012’de inşaat, gıda ve kozmetik sektörlerinden altı kadın girişimci Güneydoğu Türkiye’de iş ortakları ile tanışmak için Diyarbakır’a ziyarette bulundu. Ziyaret B2B görüşmeleri ve fabrika ziyaretlerini içeriyordu ve altı ön işbirliği anlaşmasının imzalanmasıyla sonuçlandı. İki işkadını Ekim 2012’de anlaşmaları sonuçlandırmak için Erivan’ı ziyaret etti. Diyarbakır’daki B2B toplantıların doğrudan çıktısı olarak Türk “Jiber” tekstil markası Ermenistan’daki EXPO-2012’de sergilendi.

¹ http://www.ypc.am/media_research/In/en

² http://www.youtube.com/watch?v=dvrbeKJ_fg&feature=youtu.be
<http://www.youtube.com/watch?v=sDhIOYxLfYA&feature=relmfu>
<http://www.youtube.com/watch?v=Go1up0NUit0&feature=relmfu>

³ <http://www.ahaber.com.tr/webtv/videoizle/satir-arasi-1--28092012>

- Ermenistan-Türkiye Sinema Platformu (ATCP) 9-11 Temmuz 2012 tarihlerinde Erivan’da 9. Altın Kayısı Uluslararası Film Festivali çerçevesinde her ülkeden beşer genç yönetmen, toplamda on katılımcı ile olağan çalıştayı gerçekleştirdi. Çalıştay bire bir görüşmeler ve jüriye temsilci seçmeyi de içeriyordu. Jüri 10 bin dolarlık ödül Hatice Özlem Sarıyıldız’ın “Manug’un Yolculuğu” adlı belgesel filmi layık gördü. ATCP ve Altın Kayısı Uluslararası Film Festivali ile ilgili bilinirliği artırmak ve Türkiye’de Ermenistan’daki kültürel etkinliklerin haber olmasını sağlamak için üç Türk gazeteci de ATCP çalıştaya katıldı ve ATCP atölyesi ve festivali haber yaptı. Lusin Dink’in “Mükemmel, Çok Güzel: Amerika’dan Bitlis’e” adlı belgeselin yapım halindeki versiyonu ve ATCP’nin katkılarıyla yapılan Adrineh Gregorian’ın “Gürün’e Dönüş”ü festivalde gösterildi. Telif ile ilgili sorunlar yüzünden ödül 2012’de geri alındı ve diğer en iyi proje Derya Durmaz’ın “Ziazan”ı ödülü aldı. Filmin 2013’ün ortasında bitmesi bekleniyor.
- Temmuz 2012’de EPF ve Anadolu Kültür liderleri ABD Washington D.C.’ye yarım günlük bir ziyaret gerçekleştirerek Avrasya Vakfı, ve EPF’nin ortaklaşa organize ettiği ve Brooking Institution’ın evsahipliğinde “Protokoller Arasında ve 2015: Yakınlaşmanın Yapıcı Stratejisi Nedir? Ermenistan-Türkiye Diyalogunda Sivil Toplumun Rolü” adlı toplantıya katıldı. Aralarında Amerikan hükümeti, think tank’ler, STK’lar, Ermeni ve Türk diaspora organizasyonlarından 60’dan fazla katılımcı organizasyonda yerini aldı. Atölye çalışması Washington D.C.’de SATR projesi ile ilgili daha çok şey bilmek isteyenler için iyi bir fırsat olurken yapıcı yaklaşma için olası stratejiler ve sivil toplumun diyalog sürecindeki rolü ile ilgili fikirlerini paylaştı. Aynı zamanda 17 Temmuz 2012’de Los Angeles, California’da California-Irvine Üniversitesi’ndeki Olive Tree Initiative evsahipliğinde daha küçük çaplı bir konuşma daha gerçekleşti.
- Temmuz 2012 başlarında UMBA, TABDC ve TEPAV önde gelen girişimcileri ve siyasi uzmanları bir araya getiren ve ortak çalıştaylar düzenlemek, bir rapor yayınlamak ve Ermenistan-Türkiye ticaretini hükümetteki paydaşlarla desteklemeyi amaçlayan Ermeni-Türk çalışma grubunu oluşturdu. Çalışma grubu SATR B2B toplantıları dizisinin doğal bir sonucu olarak bir alt grup oluşturdu. UBMA ve TEPAV temsilcileri Ekim 2012’nin başlarında Erivan’da bir araya gelerek Ermenistan ve Türkiye arasındaki ticari engelleri işaret ettikleri raporu son haline getirdiler ve ortak hareket etmek için bir plan hazırladılar.
- ICHD ve GAYA Temmuz 2012’de Ankara’da genç gazeteciler ve blogger’lar için yeni medyada Ermenistan-Türkiye ilişkileri ile ilgili kalıpları yumuşatmak için iki eğitim çalıştayı organize etti. Eğitim programı ICHD tarafından hazırlandı. Çalıştay ekran görüntüleri eşliğinde teorik materyal ve Ermenistan-Türkiye ile ilgili kalıpları medya dilinde tespit eden uygulamaları içeriyordu. Ekim 2012’de Erivan’da ICHD bunun devamı olarak sosyal medyada var olan kalıpları engellemek için fırsat ve tehditlere odaklanan bir atölye çalışması organize etti. Çalıştay Ermeni ve Türk blogger’lar kalıpları paylaştıkları bir tartışmaya ev sahipliği yaptı. Çalıştay için önden hazırlanan Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin sosyal medyadaki beş-yıllık dinamiklerini araştıran bir rapor analiz ve geri dönüşler için paylaşıldı.
- ICHD ve TESEV “Protokoller Sonrası Türkiye ve Ermenistan: Başa Dönüş mü?” adlı analitik bir politika belgesi yayınladı. Belge Ermenistan ve Türkiye’nin kendi politik döngüleri anlatılıyor ve protokollerdeki mevcut kilit durum mercek altına alınıyor. Belgede protokollerin imzalanma nedeni olan belirsizliğin kararsızlığın kaynağı haline geldiği belirtiliyor. TESEV ve ICHD iki hükümete de gelecekteki sürecin içeriğinin net olması ve etkin bir iletişime sahip olunması gerektiği tavsiyesinde bulundu. Belge iki think tank’in kendi elektronik kanallarından dağıtıldı.

- ICHD ve TEPAV birlikte çalışarak Ankara ve Erivan’da “Türk-Ermeni İlişkileri, İleri Yol” adlı atölye serilerini organize etti. Atölye çalışmaları Türk ve Ermeni akademisyenler, siyasi analistler, yetkililer ve gerçek anlamda mevcut tikanıklığı aşmak ve geniş ve uzun vadeli bir perspektif oluşturmak isteyen ülkelerin diplomatik görevlilerini bir araya getirdi. Tartışmalarda Türk ve Ermenilerin ortak bir gelecek için bozulan yolu yeniden tamir etmeye yönelik ortak bir geçmişe dönük bakış açısının gerekliliği öne çıktı. ICHD’nin tartışmalar ile ilgili özetinde Ermeni varlıklarının geri verilmesi ile ilgili fikirler ayrıntılandırılıyor ve farklı görüşler özetleniyor.
- ICHD ve TEPAV Ermenistan ve Türkiye’nin diplomatik ilişkiler, sınırlar, hava ulaşımı, halklar arası ilişkiler, ulaşım, organize suç, kaçakçılık, eğitim vb. konularını içeren “Ermenistan ve Türkiye Arasındaki Yasal Sorunların Özeti” adlı küçük çaplı bir araştırma yayınladı. Araştırma ikili yasal ilişkilerin iki ülkenin de üye olduğu ikili yapılarla işbirliği içinde çözümlenip çözümlenemeyeceğini araştırıyor. Araştırma anlaşmaların onaylanması gibi bazı yasal değişikliklerin yasal işbirliğini daha geçerli kılacağı tavsyesinde bulunuyor.
- Ermenistan-Türkiye Yakınlaşmasına Destek, 1 Ekim 2010’da başlayan uygulamanın ardından iki yıl sonra 31 Ekim 2012’de tamamlandı. EPF ve Konsorsiyum üyeleri Ermenistan ve Türkiye arasındaki ilişkinin normalleşmesini hedeflemek adına olası fon kaynaklarını aramayı sürdürecek. Ermenistan ve Türkiye’deki paydaşlarımızın bu projenin üzerine farklı projeler geliştireceklerini umuyoruz.

USAID ve Konsorsiyum üyeleri iki tarafın sivil toplum gruplarının beraber çalışmasını, işadamları ve farklı uzmanlar arasında ortak ağlar ve işbirlikleri yaratılmasını, iki toplum arasındaki anlayış şekillenip gelişmesi, bölgesel barışın ve ekonomik entegrasyonun gelişmesi açısından Ermenistan-Türkiye arasındaki uzlaşma sürecini desteklemektedir.

Bu raporun içeriğinden Konsorsiyum sorumludur, Birleşik Devletler Uluslararası Gelişme Kurumu (USAID) ya da Amerika Birleşik Devletleri’nin görüşlerini yansıtmayabilir